

“Covid-19” pandemisinin yeme bozukluklarına etkisi

Şeyma Erdem Torun^{1,*}, Hande Üçler Çınar¹, Melis Pehlivantürk Kızılkın², Sinem Akgül³, Orhan Derman³

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi, ¹Pediyatri Uzmanı, ²Pediyatri Doktora Öğretim Üyesi, ³Pediyatri Profesörü

*İletişim: seymaerdemtorun@gmail.com

SUMMARY: Erdem Torun Ş, Üçler Çınar H, Pehlivantürk Kızılkın M, Akgül S, Derman O. (Department of Child and Adolescent Psychiatry, Hacettepe University Faculty of Medicine, Ankara, Turkey). The effect of the covid-19 pandemic on eating disorders. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi 2022; 65: 1-7.

Studies reveal an increase in hospital admissions among adolescents with eating disorders (ED) during the pandemic. In this study, we aimed to reveal the change in ED admissions during the pandemic in Hacettepe University İhsan Doğramacı Children's Hospital Division of Adolescent Medicine.

Medical records were retrospectively analyzed in two periods, June 2019-February 2020 (before the pandemic) and June 2021-February 2022 (during the pandemic). Patients diagnosed with ED during these periods were compared.

While the patients diagnosed with ED were 1.2% (46/3708) before the pandemic, it was 2.2% (69/3149) in the pandemic ($p=0.003$). There was an increase in the diagnosis of atypical anorexia nervosa and male ED during the pandemic, but it was not statistically significant (respectively, before and during pandemic 6.5% vs 17.3, $p=0.280$; 2.2% vs 11.6%, $p=0.065$)

This study showed an increase in ED admissions during the pandemic in our clinic, emphasizing the impact of the pandemic on the onset of ED in adolescents.

Key words: COVID 19, pandemic, eating disorder, anorexia nervosa, adolescent health.

ÖZET: Çalışmalar, pandemi sırasında yeme bozukluğu (YB) olan ergenlerin hastane başvurularında artış olduğunu göstermektedir. Bu çalışmada Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi Ergen Sağlığı Bilim Dalı'nda pandemi sırasında YB başvurularındaki değişimi ortaya koymayı amaçladık. Tıbbi kayıtlar geriye dönük olarak Haziran 2019-Şubat 2020 (pandemi öncesi) ve Haziran 2021-Şubat 2022 (pandemi sırasında) olmak üzere iki dönemde incelendi. Bu dönemlerde YB tanısı alan hastalar karşılaştırıldı. YB tanısı alan hastaların oranı pandemi öncesinde %1.2 iken (46/3708), pandemiye %2.2 (69/3149) idi ($p=0.003$). Pandemi sırasında atipik anoreksiya nervoza ve erkek YB tanısında istatistiksel olarak anlamlı olmayan artış saptandı (pandemi öncesi ve dönemi sırasıyla, %6.5'e karşı %17.3, $p=0.280$; %2.2'ye karşı %11.6, $p=0.065$).

Bu çalışma, pandemi sırasında kliniğimizde YB başvurularında bir artış olduğunu göstermiş olup pandeminin ergenlerde YB'nin başlangıcı üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Anahtar kelimeler: COVID 19, pandemi, yeme bozukluğu, anoreksiya nervoza, ergen sağlığı.

SARS CoV-2 (şiddetli akut respiratuar sendrom koronavirus tip 2) olarak adlandırılan, yeni bir koronavirus, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından, Şubat 2020'de “2019 Koronavirüs

Hastalığı” anlamına gelen COVID-19 hastalığı olarak belirlenmiş ve 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak nitelendirilmiştir.^{1,2} Bu dönemde tüm dünyada pandemiye kontrol altına almak

için; okulların kapatılması, sokağa çıkma yasağı gibi önlemler alınmıştır. Ülkemizde ilk onaylı koronavirüs vakası 11 Mart 2020 tarihinde tespit edilmiş olup,¹ tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de benzer pek çok kısıtlayıcı politika bu dönemden itibaren uygulanmaya başlamıştır.

COVID-19'un hem fiziksel sağlık üzerine hem de zihinsel sağlık üzerine pek çok etkisi vardır. Pandemi hem hastalığın kendisinin hem de yayılımını önlemek için uygulanan kısıtlayıcı politikaların yol açtığı pek çok etkiyle ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir.² Yeme bozuklukları (YB), ergen yaşamını birçok yönüyle etkileyen, mortalite ve morbiditesi yüksek psikiyatrik hastalıklar olup, yakın tıbbi ve psikiyatrik izlem gerektirmektedir.³

COVID-19'un YB olan popülasyon üzerindeki etkileri ile ilgili literatür her gün artmakta olup; bu dönemde tedavi uygulamalarının azaltılması, okulların kapatılması, sosyal etkileşimin azalması ve yüz yüze tedavilerin ertelenmesinin psikolojik stresi ve YB'ye özgü semptomatolojinin şiddetini muhtemelen arttırdığı öne sürülmüştür.⁴ Yapılan çalışmalardan elde edilen ilk veriler; pandemi sürecinde YB'li ergenlerde kilo vermeyi amaçlayan kısıtlayıcı davranışların artış gösterdiğini ve pandemi sürecinde YB nedeni ile tıbbi başvuru sayısının pandemi öncesine göre artış gösterdiğini ortaya koymaktadır.⁵ Dünya çapındaki çocuk hastanelerine bakıldığında; genel olarak pandemi döneminde gerek alınan önlemler nedeni ile gerekse de hastalık bulaşması korkusu nedeni ile genel hasta başvurusu sayısı azalmışken, ruh sağlığı ziyaretlerinde artış olduğu, YB hastalarının hastaneye başvuru ve beslenme rehabilitasyonu açısından yatış oranlarında pandemi öncesine kıyasla artış olduğu görülmektedir.⁶⁻⁹

Özetle literatürde şimdiye kadar yapılan çalışmalarda, pandemi döneminde YB hastalarının semptomolojisinde kötüleşme ve YB sıklığında artış olduğu dikkati çekmektedir. Öncesinde psikopatolojik özellikleri olan kişilerin pandeminin etkilerine karşı savunmasız olabileceği öne sürülmüş olması nedeniyle, YB olan hastaların COVID-19 salgını sırasında savunmasız bir grubu oluşturduğunu düşünmek olasıdır. Ergenlik döneminin özellikleri de düşünüldüğünde özellikle YB olan ergenlerde COVID-19'un etkisinin incelendiği daha çok sayıda çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışmada Hacettepe Üniversitesi İhsan

Doğramacı Çocuk Hastanesi Ergen Sağlığı Polikliniği'ne pandemi öncesinde (Haziran 2019- Şubat 2020) ve pandemi sırasında (Haziran 2021- Şubat 2022) başvuran YB hastaları ile bu tarihler arasındaki diğer poliklinik başvuruları karşılaştırılmıştır. Çalışmada pandeminin YB'li ergenler üzerindeki etkisinin daha uzun sürede daha iyi ortaya konacağını düşündüğümüz için iki yıl ara ile aynı dönemdeki hastalar çalışmaya alınmış olup; bu çalışma ile pandemi sürecinde bölümümüze başvuran YB hastalarının sayısındaki değişimi ortaya koymak amaçlanmıştır.

Materyal ve Metot

Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi Ergen Sağlığı Polikliniği'ne Haziran 2019- Şubat 2020 ve Haziran 2021- Şubat 2022 tarihleri arasında başvuran hastalar çalışmaya alındı. Ülkemizde ilk onaylı koronavirüs vakasının tespit edildiği 11 Mart 2020 tarihinden itibaren polikliniğimize hasta kabulünde kısıtlamalar yapılmıştır. Bu dönemde hastalara telefon görüşmesi yoluyla bilgi verilmiş, tıbbi olarak stabil olduğu düşünülen hastaların evde takibi önerilmiş, kritik hastalar değerlendirilmek üzere hastanemize yönlendirilmiştir. Haziran 2021 tarihinden itibaren de ülkemizdeki kısıtlamaların esnetilmesi, pandeminin kısmen kontrol altına alınması nedeniyle hasta kabulleri tekrar pandemi öncesi dönemdeki gibi yüz yüze yapılmaya başlanmıştır. Çalışmamızda "Haziran 2019-Şubat 2020" arası "pandemi öncesi dönem", "Haziran 2021- Şubat 2022" arası ise hasta muayenelerinde kısıtlamaların kaldırıldığı "pandemi sırasındaki dönem" olarak değerlendirildi. Şubat 2020-Haziran 2021 tarihleri arasında hastalığın yayılmasını önlemek amacıyla polikliniğe kabul edilen hasta sayısı belirgin azaltıldığı için çalışmaya dahil edilmemiştir. Hasta verileri hastane elektronik sistem kayıtları ve hasta dosyalarından retrospektif olarak elde edildi.

Bu tarihler arasında AN tanısı alan hasta sayısı ve bu hastaların tüm başvurulara oranı; hastaların ilk başvuru sırasındaki ağırlıkları (kg), vücut kitle indeksi (VKİ) (kg/m²) ve üç günlük diyet listesi ile hastanemiz diyetisyenleri tarafından hesaplanan ortalama günlük aldıkları kalori (kcal) ve YB nedeniyle yatış gerekliliği değerlendirildi.

Çalışma için Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulundan GO 21/506 proje numarası ile onam alınmıştır.

Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için IBM SPSS Statistics for Windows, Version 22.0 (Armonk, NY: IBM Corp.) programı kullanıldı. Çalışma verileri değerlendirilirken parametrelerin normal dağılıma uygunluğu “Kolmogorov-Smirnov” ve “Shapiro-Wilk” testi ile değerlendirilmiştir. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotların (ortalama, standart sapma, frekans) yanı sıra niceliksel verilerin karşılaştırılmasında normal dağılım gösteren parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında “Student t” testi, normal dağılım göstermeyen parametrelerin iki grup arası karşılaştırmalarında “Mann Whitney U” testi kullanıldı. Pandemi öncesi ve pandemi sırasındaki niteliksel verilerin karşılaştırılmasında ise ki-kare testi kullanıldı ve $p < 0.05$ düzeyi istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular

Ergen Sağlığı Polikliniğine Haziran 2019-Şubat 2020 tarihleri arasında “pandemi öncesi dönemde” başvuran 3708 hastadan 46’sına (%1.2) YB tanısı konmuştur. Haziran 2021- Şubat 2022 tarihleri arasında “pandemi döneminde” ise başvuran hasta sayısı 3149, YB tanısı alan hasta sayısı 69’dur (%2.2). Pandemi öncesi ve pandemi dönemindeki YB tanısı alan hastaların oranları karşılaştırıldığında, istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p=0.003$).

Pandemi öncesi izlenen dönemde 20 hasta AN kısıtlayıcı tip (KT), 11 hasta AN Tıkınırcasına Yeme-Çıkarma Tipi (TYÇT), üç hasta atipik

AN, dokuz hasta bulimiya nervosa (BN), iki hasta kaçınan/kısıtlayıcı gıda alım bozukluğu (ARFID; Avoidant Restrictive Food Intake Disorder) ve bir hasta belirlenmemiş beslenme ya da yeme bozukluğu (UFED; Unspecified Feeding or Eating Disorder) tanısı almıştır. Pandemi döneminde ise 34 hastaya AN (26 AN-KT, 8 AN-TYÇT), 12 hastaya atipik AN, 15 hastaya BN, dört hastaya ARFID ve dört hastaya UFED tanısı konulmuştur. Pandemi öncesinde ve pandemi sırasındaki hasta tanılarının dağılımında istatistiksel fark yoktur ($p=0.280$). (Tablo I).

Hastaların tanı başvuru yaşları pandemi öncesinde 10,42-17,58 yıl arasında olup, yaş ortalaması 15.02 ± 1.81 (medyan 15,38) yıl; açılma döneminde başvuru yaşları 12,00-17,66 yıl arasında olup, başvuru yaş ortalaması 15.32 ± 1.44 (medyan 15,42) yıldır. Pandemi öncesi ve açılma döneminde hastaların başvuru yaşları arasında istatistiksel fark yoktur ($p=0,315$). Pandemi öncesi dönemde başvuran YB tanılı hastalardan %2.2 ($n=1$)’si erkekken, açılma döneminde başvuran YB hastalarının %11.6 ($n=8$)’si erkektir ($p=0.065$).

Çalışmaya alınan hastalardan tanısı sadece AN olanların demografik özellikleri ve karşılaştırılması Tablo II ’de sunulmuştur.

Pandemi öncesinde tanı almış hastalardan 11’inin (%23.9), açılma döneminde tanı almış olan hastaların 15’inin (%21.7) tıbbi stabilizasyon için yatış ihtiyacı olmuştur ($p=0.512$). Pandemi öncesinde yatış gereksinimi olan 11 hastanın tanısı dördü AN-KT, altısı AN-TYÇT, biri ise atipik AN idi. Pandemi döneminde yatışı olan 15 hastanın sekizi AN-KT, ikincisi AN-TYÇT, dördü atipik AN biri ise BN idi.

Tablo I. Hastaların pandemi öncesi ve sırasındaki tanılarının dağılımı.

	Pandemi öncesi n (%)	Pandemi sırasında n (%)
Anoreksiya nervoza- kısıtlayıcı tip	20 (43.4)	26 (37.6)
Anoreksiya nervoza- yeme/çıkarma tipi	11 (23.9)	8 (11.5)
Atipik anoreksiya nervoza	3 (6.5)	12 (17.3)
Bulimiya nervoza	9 (19.5)	15 (21.7)
Kaçınan kısıtlayıcı yeme bozukluğu	2 (4.3)	4 (5.7)
Belirlenmemiş yeme bozukluğu	1 (2.1)	4 (5.7)
Toplam	46 (100)	69 (100)

Tablo II. Sadece AN tanısı alanların karşılaştırması.

	AN-pandemi öncesi (n=31) Ort±ss Min-maks	AN-pandemi dönemi (n=34) Ort±ss Min-maks	p
Yaş	14.75±0.78 (10.66-17.00)	15.12±1.46 (12.00-17.66)	0.372
Vücut ağırlığı (kg)	43.7±8.6 (30.8-67.9)	43.6±7.8 (24.6-64.9)	0.958
Vücut kitle indeksi	17.19±2.5 (12.66-21.43)	16.9±2.6 (10.79-21.9)	0.729
Kalori alımı (kcal)	977±374 (310-2350)	936±410 (200-1600)	0.637

Ortalama, ± standart sapma,min:minimum, maks:maksimum,

Tartışma

Bu çalışma ile Hacettepe Üniversitesi İhsan Doğramacı Çocuk Hastanesi Ergen Sağlığı Polikliniği'ndeki YB ile izlenen hasta sayısının pandemi sürecindeki değişimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Çalışmamızın sonucunda literatürdeki pek çok çalışmayı destekler şekilde, pandemi öncesine kıyasla pandemi sırasında YB hasta kabulünde belirgin bir artış saptanmıştır.

Çalışmamızdaki en sık tanı AN olup atipik AN tanısında artış tespit edilmiştir. AN tanılı hastaların tanı yaşı, tanı vücut ağırlıkları ve aldıkları kalori, arasında fark saptanmamıştır. Ayrıca tüm YB tanılı hastaların pandemi öncesi dönemdeki ve pandemi sırasındaki yatış oranları arasında da fark tespit edilememiştir. Çalışmamızda ayrıca pandemi öncesi erkek YB hastalarının oranı %2.2 iken, açılma döneminde %11.6 olarak tespit edilmiştir.

COVID-19'un YB olan popülasyon üzerinde özellikle ergen ve çocuklardaki pek çok etkisi olduğu bilinmektedir. YB ile ilgilenen uzmanlar pandemi sürecinde YB tanısı alanların sayısında artış olacağını ve YB belirti ve bulgularında kötüleşme olabileceğini öne sürmüşlerdir. Üçüncü basamak bir çocuk hastanesinden yapılan retrospektif çalışmada 2015-2019 yılları arasındaki dönemde yıllık ortalama kabul edilen YB hasta sayısı ile pandeminin ilk 12 ayı boyunca kabul edilen hasta sayısı karşılaştırılmış ve pandemi döneminde 2.4 katlık bir artış olduğu tespit edilmiştir.¹⁰ Bu dönemdeki çoğu çalışma, bizim çalışmamızla uyumlu olarak YB tanısında artış olduğunu ortaya koymuştur.^{8,9} Ayrıca 48 ergenle yapılan

bir çalışmada pandemi döneminde yeni tanı alan YB hastalarının %40'ı hastalıklarının tetikleyicisi olarak pandemiye belirtmiştir.¹¹

Normal koşullarda bile yönetimi zor olan, düzenli klinik izlem gerektiren YB'lerin, pandemi döneminde yönetimi daha da zorlaşmıştır. Öte yandan pandemi sürecinde okulların, spor salonlarının kapatılması gibi alınan halk sağlığı önlemlerinin olumsuz yöndeki etkilerini öngörmek olasıdır. Pandemi süresince kısıtlamaların psikososyal anlamda pek çok etkisi söz konusudur. Kanada'dan yapılan bir çalışmada kısıtlama kurallarının daha katı olduğu eyaletlerde YB sayısındaki artışın daha belirgin olması da bu durumu desteklemektedir.¹² Spor salonlarının kapanması, egzersiz olanaklarını kısıtlayabilir, bu durum kilo alımı ile ilgili düşüncelere yol açarak stres kontrolünde bozulmaya neden olabilir.¹³ Ayrıca okulların kapatılmasının; azalmış fiziksel aktiviteye, akranlarla olan yüz yüze iletişimin azalmasına ve yalnızlığa, derslerin çevrim-içi yapılması nedeniyle artan ekran ve medya maruziyetine, uyku düzeninde bozulmalara ve düzensiz diyet uyumuna neden olabileceği gösterilmiştir.¹⁴ Bunun yanı sıra bu süreçte ergenlerin aile ile daha fazla vakit geçirmesi aile içi çatışmaya neden olabileceği gibi, ailelerin ergenleri daha iyi gözlemleyebilmesi sayesinde YB belirtilerinden şüphe edildiğinde daha hızlı bir şekilde hastane başvurusuna da olanak sağlayabilir. Tüm bu nedenlerle pandemi sürecinde YB nedeniyle hastane başvurularının artış göstermesi beklenen bir durumdur.

Yeme bozukluğu psikiyatrik hastalıklar içerisinde

cinsiyet farklılığının en belirgin olduğu hastalık gruplarından birisidir ve hastaların çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır.¹⁵ Toplum temelli yapılan çalışmalar, artık erkeklerde YB oranlarının kadınlara göre daha hızlı arttığını ve cinsiyetler arasında klinik semptomların şiddeti açısından fark olmadığını göstermektedir.¹⁶ Çalışmamızın önemli sonuçlarından biri de erkek YB vaka sayısındaki artış olmuştur. Kliniğimizde daha önce yaptığımız bir çalışmada¹⁷ yine erkek YB sayısındaki artışa dikkat çekilmiştir, ancak pandemi döneminde bu artışın daha da belirgin olması sağlık çalışanlarının bu konuda daha dikkatli olması gerektiğini düşündürmektedir.

Yapılan çalışmalarda pandemi öncesine kıyasla pandemi sırasında AN hastalarında beslenme rehabilitasyonu nedeni ile hastane yatış ihtiyacının arttığı bulunmuştur.⁸ Bizim çalışmamızda tıbbi stabilizasyon amacıyla hastane yatış oranlarına bakıldığında; pandemi öncesinde ergenlerin %23.9'unun yatışı olurken açılma döneminde %21.7 oranında yatış olduğu görülmüştür. Bu durum hastanemizin pandemi hastanesi olması nedeniyle hastaların yatışında pandemi öncesine göre bazı kısıtlılıklar olması ile ilişkili olabilir. Bu dönemde hastanemizde yatak kapasitesinde genel bir azalma olmuş ve yatış endikasyonu koyduğumuz halde bazı hastaları yatıramayıp günlük ayaktan takip etmek ya da farklı bir sağlık kuruluşuna sevk etmek zorunda kalmış olmamız nedeniyle hasta yatış oranlarımızda azalma söz konusu olmuş olabilir. Ayrıca COVID-19 hastalığına yakalanma kaygısı nedeni ile YB semptomlarında artış olan ergenlerin hastaneye başvuramaları ile de ilişkilendirilebilir. Başka bir çalışmada, 8-18 yaş arası AN ve atipik AN nedeniyle hastaneye yatan çocukların karantina öncesi (Temmuz 2017 - Mart 2020), karantina sırasında (Mart 2020 - Mayıs 2020) ve karantina sonrası yeniden açılma döneminde (Mayıs 2020 - Ekim 2020) kaçında hastane yatışı gerektiği ve taburculuk sonrası ne oranda yeniden yatış gerektiği değerlendirilmiştir. Örneklemdeki hastaların büyük çoğunluğunun tanısı bizim çalışmamıza benzer olarak AN-KT olmakla birlikte; en yüksek yatış oranları da pandemi öncesi döneme ait olarak bulunmuştur (%83.4).¹⁸ Çalışmamızın sonuçları bu çalışma ile benzer olup; çalışmamızda da en sık tanı AN olup, en sık yatış oranı pandemi öncesinde olup en sık yatış gereken YB türü AN olmuştur.

Atipik AN belirgin kilo kaybına karşın kişinin vücut ağırlığının olağan sınırlar içinde ya da olağan sınırların üzerinde olmasının dışında AN için bütün tanı ölçütleri karşılandığı bir YB alt tipidir. Çalışmamızda pandemi döneminde yapılan pek çok çalışmada olduğu gibi^{12,19}, pandemi öncesine kıyasla pandemi sırasında atipik AN hasta sayısında belirgin artış olduğu ve biz bu çalışmada hastalarımızın yeme davranışlarındaki ve YB belirtilerindeki değişiklikleri değerlendirememiş olsak da; pek çok çalışmada YB semptomlarında kötüleşme olduğu ortaya konulmuştur.^{4,5,20} Bu durum, pandemi döneminde fiziksel aktivitenin kısıtlanması ve sıklıkla evde olunmasının, can sıkıntısına neden olarak düzensiz yeme davranışlarına sebebiyet vermiş olması nedeniyle bir grup ergende hızlı kilo alımından kaynaklanıyor olabilir. Pandemi döneminde hızlı kilo alan bu ergenlerde alta yatabilecek YB açısından dikkatli olunmalıdır.

COVID-19 döneminde YB semptomlarındaki ve tıbbi başvurusundaki artış literatürde daha çok pandemi döneminde bulaş riskini azaltmak amacıyla olan sağlık hizmetlerindeki kısıtlamalarla ilişkilendirilmiştir. Pandemi sürecinde yüz yüze muayene hizmetlerinde azalma olmuş ve sanal ortamda tele muayene sistemine geçilmiştir. Tele tıp hem salgının yayılmasını engellemek konusunda sosyal mesafeyi sağlaması nedeniyle virüs bulaşını azaltmakta, hem de hastaların kendilerine uygun bir zamanda, istedikleri ortamda hizmet alabilmelerini sağlaması nedeniyle avantajlı olabilir.²¹⁻²³ Ancak YB hastalarının klinik değerlendirilmesinin önemli bir parçası olan nabız, kan basıncı gibi bulguların izlemi ve EKG, laboratuvar incelemeleri gibi değerlendirmeler eksik kalmıştır. Bu durum da YB hastalarında semptomların kötüye gitmesi ile ilişkilendirilmiştir.³ Bu çalışmada hastaların tele tıp hizmeti ile izlem oranlarını değerlendirememiş olsak da; pek çok çalışmada COVID-19 döneminde hastaların tele-tıp ile yakın takibinin semptomların kötüleşmesini önlediği gösterilmiştir.²⁴

Yayınlanan bir derlemede 2019'dan 2020'ye kadar YB hastalarında üç ile dört kat artış olup bu artışın 2021 yılında da devam ettiği; YB hastalarıyla anne babaların tedaviye erişim zorluğu, besin güvencesizliği, aile içi çatışma, COVID-19 ile ilişkili belirsizlik nedeniyle artan

kaygı düzeylerinin yanı sıra; aile ile daha çok vakit geçirme, sağlıklı olmanın değerini anlama, çeşitli başa çıkma stratejileri geliştirme, evde daha çok zaman geçirmeye birlikte daha düzenli yemek yeme davranışı geliştirme gibi olumlu yönleri olduğu da belirtilmiştir.²⁵

Bu çalışmadaki en önemli kısıtlılık örneklem küçüklüğü olup, bu konuda daha büyük örneklemli ve birden fazla kurumun deneyimini yansıtan çalışmalara ihtiyaç vardır. Ayrıca çalışmanın retrospektif oluşu nedeniyle de bazı verilerin elde edilememiş olması da kısıtlılıklarındandır.

Sonuç olarak bu çalışmanın sonuçları, pandemi ile yeni tanı YB sıklığında özellikle erkek ergenlerde ve atipik AN'de belirgin artış olduğunu ortaya koymuştur. Hekimlerin devam eden pandemi sürecinde ergen hastalardan tıbbi öykü alırken ve YB olan ergenlerin durumunu değerlendirirken COVID-19 pandemisinin YB'lerin başlangıcı veya gidişi üzerindeki etkisinin farkında olmaları gerektiğini göstermektedir. Hastaların kesitsel olarak incelendiği bu çalışma, pandeminin YB'li ergenler üzerindeki etkilerini ortaya koymak için daha büyük örneklemli ek çalışmalara ihtiyaç olduğunu ortaya koymaktadır.

Etik Kurul Onayı: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan onay alınmıştır (GO 21/506).

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma tasarımı: SA; veri toplama: ŞET, HÜÇ; veri analizi/yorumlama: MPK; yazı taslağı: ŞET, HÜÇ; kaynak taraması: SA, MPK, ŞET, HÜÇ; içeriğin eleştirel incelemesi: SA, MPK, OD, ŞET, HÜÇ.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemişlerdir.

Finansal Destek: Yazarlar finansal destek bildirmemişlerdir.

KAYNAKLAR

1. T.C. Sağlık Bakanlığı Covid 19 Bilgilendirme Platformu Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>. (Erişim tarihi: 08.06.2022).
2. FowersA, Wan W. A third of Americans now show signs of clinical anxiety or depression, Census Bureau finds amid coronavirus pandemic. Washington Post, May 26, 2020.
3. Otto AK, Jary JM, Sturza J, et al. Medical admissions among adolescents with eating disorders during the COVID-19 pandemic. *Pediatrics* 2021; 148: e2021052201.
4. Castellini G, Cassioli E, Rossi E, et al. The impact of COVID-19 epidemic on eating disorders: a longitudinal observation of pre versus post psychopathological features in a sample of patients with eating disorders and a group of healthy controls. *Int J Eat Disord* 2020; 53: 1855-1862.
5. Solmi F, Downs JL, Nicholls DE.. COVID-19 and eating disorders in young people. *Lancet Child Adolesc Health* 2021. 5: 316-318.
6. Krass P, Dalton E, Doupnik SK, Esposito J. US Pediatric Emergency Department visits for mental health conditions during the COVID-19 pandemic. *JAMA Netw Open* 2021; 4: e218533.
7. Graell M, Morón-Nozaleda MG, Camarneiro R, et al. Children and adolescents with eating disorders during COVID-19 confinement: difficulties and future challenges. *Eur Eat Disord Rev* 2020; 28: 864-870.
8. Haripersad YV, Kannegiesser-Bailey M, Morton K, et al. Outbreak of anorexia nervosa admissions during the COVID-19 pandemic. *Arch Dis Child* 2021; 106: e15.
9. Schwartz MD, Costello KL. Eating disorder in teens during the COVID-19 pandemic. *J Adolesc Health* 2021; 68:1022.
10. Goldberg L, Ziv A, Vardi Y, et al. The effect of COVID-19 pandemic on hospitalizations and disease characteristics of adolescents with anorexia nervosa. *Eur J Pediatr* 2022; 181: 1767-1771.
11. Spettigue W, Obeid N, Erbach M, et al. The impact of COVID-19 on adolescents with eating disorders: a cohort study. *J Eat Disord* 2021; 9: 65.
12. Agostino H, Burstein B, Moubayed D, et al. Trends in the incidence of new-onset anorexia nervosa and atypical anorexia nervosa among youth during the COVID-19 pandemic in Canada. *JAMA Netw Open* 2021; 4: . e2137395.
13. Waller G, Pugh M, Mulkens S, et al. Cognitive-behavioral therapy in the time of coronavirus: Clinician tips for working with eating disorders via telehealth when face-to-face meetings are not possible. *Int J Eat Disord* 2020; 53: 1132-1141.
14. Wang G, Zhang Y, Zhao J, Zhang J, Jiang F. Mitigate the effects of home confinement on children during the COVID-19 outbreak. *Lancet* 2020; 395: 945-947.
15. Herpertz-Dahlmann B. Adolescent eating disorders: update on definitions, symptomatology, epidemiology, and comorbidity. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2015; 24: 177-196.
16. Gorrell S, Murray SB. Eating disorders in males. *Child Adolesc Psychiatr Clin N Am* 2019; 28: 641-651.
17. Akgül S, Akdemir D, Kara M, Derman O, Çuhadaroğlu Çetin F, Kanbur N. The understanding of risk factors for eating disorders in male adolescents. *Int J Adolesc Med Health* 2016; 28: 97-105.

18. Matthews A, Kramer RA, Peterson CM, Mitan L. Higher admission and rapid readmission rates among medically hospitalized youth with anorexia nervosa/atypical anorexia nervosa during COVID-19. *Eat Behav* 2021; 43: 101573.
19. Kurisu K, Matsuoka M, Sato K, et al. Increased prevalence of eating disorders in Japan since the start of the COVID-19 pandemic. *Eat Weight Disord* 2021; 1-5 (doi.org/10.1007/s40519-021-01339-6).
20. Fernández-Aranda F, Casas M, Claes L, et al. COVID-19 and implications for eating disorders. *Eur Eat Disord Rev* 2020; 28: 239-245.
21. Walsh O, McNicholas F. Assessment and management of anorexia nervosa during COVID-19. *Ir J Psychol Med* 2020; 37: 187-191.
22. Graell M, Morón-Nozaleda MG, Camarneiro R, et al. Children and adolescents with eating disorders during COVID-19 confinement: difficulties and future challenges. *Eur Eat Disord Rev* 2020; 28: 864-870.
23. Bokolo AJ. Exploring the adoption of telemedicine and virtual software for care of outpatients during and after COVID-19 pandemic. *Ir J Med Sci* 2021; 190: 1-10.
24. Monteleone P. Eating disorders in the era of the COVID-19 pandemic: what have we learned? *Int J Environ Res Public Health* 2021; 18: 12381.
25. Parsons H, Murphy B, Malone D, Holme I. Review of Ireland's first year of the COVID-19 pandemic impact on people affected by eating disorders: 'Behind Every Screen There Was a Family Supporting a Person with an Eating Disorder'. *J Clin Med* 2021; 10: 3385.